

A revideált Biblia.

Évek, sőt csaknem évtizedek munkája és türelmes várakozása után a múlt év őszén végre megkaptuk Károli Gáspár bibliafordításának revideált, a felirat szerint „átdolgozott“ kiadását. Mit vártunk ettől az új kiadástól, nem szükséges arról sokat elmélkednünk. Rövidesen is megmondhatjuk, hogy egyrészt olyan Bibliát vártunk, a melyet kellemes olvasmánynak tartson művelt és műveletlen ember egyaránt, másrészt meg olyant, a mely a mai szövegkritikai eredmények felhasználásával javíthatja a Károli-féle fordítás tévedéseit és elsimítsa gyöngeségeit.

A kik az átdolgozást végezték, egyenként és együttesen mind kiváló theologusaink. Az átdolgozás költségeit az angol bibliatársaság vállalta magára. Nem volt tehát semmiféle külső akadálya annak, hogy mindenképen elsőrendű fordítás kerüljön a magyar protestáns közönség kezébe. Múltán feltehetjük azért a kérdést, csakugyan olyan-e az átdolgozott kiadás, a milyent vártunk és a milyennek lennie kellene?

Hosszas fejtegetések helyett beszéljenek azok a szakaszok, a melyeket folyóiratunk idei számaiban előbb csak találomra, később majd valamely egész könyvnek végigtekintésével, előbb az Újtestamentomra, később majd az Ótestamentomra nézve is tárgyalni fogunk.

*

Itt van mindjárt Lk. 2, 14.

Az átdolgozott kiadásban ez a vers így hangzik: Dicsőség a magasságos mennyeekben az Istennek és e földön békesség és az emberekhez jó akarat!

Az eredeti mondatban a következő párhuzamos fogalmakat találjuk:

δόξα — εὐφροσύνη

ἐν ὑψίστοις — ἐπὶ γῆς

θεῶν — ἀνθρώποις

Csak az utolsó szónak nincsen párja a mondat első felében. Már ez a helyzete is azt igazolja, hogy hozzátartozik valamelyik másik szóhoz. Tudjuk, hogy ez az utolsó szó kétféle formában maradt ránk: *εὐδοκία* és *εὐδοκίας*. Az átdol-

gozott szöveg az előbbi formának adja az elsőbbséget. S minthogy ennek dacára sem lehet vele elbánni, kénytelen a szövegen változtatást tenni és egy *zai* kötőszót közbeszúrni. Így képes aztán a fordítás ezt a formát kierőszakolni: „és az emberekhez jóakarát.“

Igen de előbb is a *zai* a szövegben nincs meg. Azután *ἐν ἀνθρώποις* nem lehet „az emberekhez“, hanem csakis „az emberek közt.“ A fordítás tehát sehogyse felel meg az eredetinek. Az *ἐνδοξία*-val nem boldogulunk.

Ha azonban az *ἐνδοξίας* formát tartjuk meg, akkor a két mondat párhuzamossága a legteljesebb mértékben érvényesül, mert az egyedül álló *ἐνδοξίας* szó appositionnak marad, a mint hogy más nem is lehet, s toldozgatás és erőszakolás nélkül megkapjuk az egyedül helyes fordítást a következőkép:

Dicsőség a magasságokban Istennek, a földön pedig békesség a jóakarátú emberek között!

Vagy ha a *zai* kötőszót nem ellentétesen, hanem egyszerűen mellérendelőkép akarjuk meghagyni, akkor a fordítás így hangoznék:

Dicsőség a magasságokban Istennek!

S békesség a földön a jóakarátú emberek közt!

Az átdolgozott kiadás szövege azonban nem felel meg semmikép sem az eredetinek. Állítsuk csak egymásmellé az eredeti szöveget és a magyar fordításnak megfelelő görög szöveget:

1. *δόξα ἐν — ὑψίστοις — — θεῷ καὶ ἐνὶ — γῆς — ἐιρήνη*

2. „ „ *τοῖς „ ἀρεταῖς τοῦ „ „ „ τῆς „ αἰῶνος „*

1. *ἐν — ἀθροῦσις ἐνδοξίας.*

2. *καὶ πρὸς τοῖς ἀθροῦσις ἐνδοξία.*

Azt hiszem, könnyű ebből is belátni, hogy az „átdolgozás“ valami nagyon gondosnak nem mondható.

*

Mt. 16, 22-28. hasonlóképp nincsen feldolgozva. Jézus a közelgő szenvedéséről beszél tanítványainak. A részvét és a szeretet mondatja ekkor Péterrel, hogy ha már Jézuson magán áll a szenvedés felvétele vagy elkerülése, hát kerülje el a kellemetlenséget, a szenvedést és a halált. *ἰλεός σοι, κίρις ὅν μὴ ἔσται σοι τοῦτο.* Magyaroskodni akarván, az átdolgozók azt így öntötték formába: *Mentsen Isten, Uram! Nem eshetik ez meg te véled.* A valódi értelme azonban az öreg Károliban van, a ki így fordította: *Kodvezz, Uram, magadnak, ne legyen ez tenéked.*

A *ἰλεός σοι*, semmikép se jelentheti ezt: *Mentsen Isten, a* minek az UT-ban ott van a megfelelő kifejezése: *μὴ γένοιτο.* Annak a jelentése csakis ez lehet: *Kiméld magad, Uram!*

Az *ὅν μὴ εἶναι* pedig szintén semmikép se jelentheti ezt: Nem **eshetik** ez meg te veled, hanem Péter a szenvedésre és a halálra vonatkozólag mondja az Úrnak: Sohase vagy egyáltalán (*ὅν μὴ*) ne **essék** ez meg te veled!

Most tessék elképzelni, hogy ha valaki erről a különben oly szép és tartalmas jelenetről beszélni akarna s felolvasná az „átdolgozott“ szöveget, milyen lapos, milyen semmitmondó alapot kapna a fejtegetéshez! Pedig az átdolgozásnál mindig arra is figyelemmel kellett volna lenni, hogy a szöveg templomi használatra is alkalmas legyen. S ha az eredetiből dolgoztak volna a megbízottak, bizonyosan e tekintetben is jobb fordítást produkáltak volna.

A 23. vers *ἔλαγε ὀπίσω μου*-ja is sokkal helyesebben fordítható így: Pusztulj előlem!, mint ezzel: Távozz tőlem! A 4¹⁰ *ἔλαγε σατανᾶ*-ja fejezhető ki ezzel a szóval: „Távozz!“ Az „Eredj el!“ szó ismét ott nincs helyén, mert ezt csak akkor mondja a magyar ember, ha valakit bizonyos dologban vagy célból elküld, míg az egyszerű eltávolítást sohasem mondja így: „Eredj el“, hanem csak így: „Eredj innét“ vagy „Távozz innét.“ Minthogy azonban itt még az *ὀπίσω μου* is fordításra vár, csak így lehet visszaadni magyarul: Pusztulj előlem! S ez a kemény szó meg is felel a helyzetnek és a hangulatnak egyaránt.

A *σκιῶν εἰς ἑμοῦ* erőteljes értelmét az a kifejezés: „Bántásomra vagy“, meg se közelíti. Ha így adták volna vissza: „Botránkoztatásomra vagy!“ „Megbotránkozom rajtad!“ ,mindenkép jobban megközelítették volna az eredeti értelmét.

Jézusnak ezután következő beszédében különösen a *ψυχῆ* kettős értelmezése a helytelen. Hogy a *ψυχῆ* nemcsak a lelket, hanem az életet is jelenti, azt tudjuk. De ugyanazon beszéd folyamán vagy az egyiket, vagy a másikat jelentheti, mindkettőt nem. Jézus sokkal világosabban beszélt, mint hogy a félre értetést ki ne tudta s ki ne akarta volna kerülni. Az „átdolgozott“ biblia a 25. versben a *ψυχῆ* szót étellel, a 26. versben lélekkel fordítja. Ennek a kettősségnek semmi értelme sincs.

Lássuk tehát, mi az igazi értelme ennek a *ψυχῆ*-nek?

Péter arra akarta Jézust rábeszélni, hogy ne tegye ki magát életveszélynek, hanem kimélje az életét. Jézus erre azt feleli, hogy Péternek nem az isteni, hanem csak az emberi dolgokon jár az esze, csak az élet kellemessé tételéről és megtarthatásáról való gondoskodás foglalkoztatja.

Azután tanítani kezdte a tanítványokat mondván:

Aki engem követni akar, tagadja meg magát és vegye fel a keresztyét és kövessen engemet! Mert a ki életét menteni akarná, elveszíti azt, aki pedig elvesztené az életét miattam,

megtalálja azt. Mert mit használ az embernek, ha az egész világot megnyerné is, az életét azonban megkárosítja? Avagy mit ad az ember az élete ellenértékéül? Az emberfia ugyanis eljön majd az Ő atyjának dicsőségében az Ő angyalaival és akkor mindenkinek megfizet az Ő eljárása szerint.

Mely lehetne azt is tenni, hogy az élet helyett mindenütt a lélek szót használnánk, csak hogy akkor némely kifejezést más értelemben kellene vennünk. Az *ἀντάλλαγμα* azonban akkor se „váltás“, mint az átdolgozott biblia mondja, hanem csereérték, ellenérték. Az *ἀνταλλάττεσθαι τί τις* vagy *ἀντί τιος* kicserélés, felcserélés értelmében használatos. S ebben az értelemben áll ezen a helyen is az *ἀντάλλαγμα*. Mert az összefüggés szerint arról van szó, hogy mi haszna volna az embernek, ha az egész világot sikerülne is birtokába hajtania, életét azonban elveszítené? Mi ér fel e világon az étellel? Igen de az élet nem az életben maradás, a mire Jézust Péter csábítgatja, hanem az élet céljához és eszményeihez, az Isten igazságaihoz még a halálon át is erős ragaszkodás, a hűséges kitartás. Ezt a felfogást igazolja a *ἐνεκεν ἐμοῦ* is.

*

Nagyon szembeötlő az átdolgozott szöveg tévedése pl. Apost. Csel. 20, 24.-ben. Az öreg Károli mondatát meghagyta, a mint volt. Így hát a vers ekkép hangzik:

De semmivel sem gondolok, még az én életem sem drága nékem, csak hogy elvégezhessem az én futásomat örömmel és azt a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról.

Az *ἐν ὀνόματι λόγου ποιεῖσθαι* vagy *τίθεσθαι* vagy *ἔχειν τινα* már a klasszikusoknál is azt jelenti, hogy tekintetbe nem venni, szóra se érdemesíteni (l. Rost, Schirlitz). Bizonyosra veszem, hogy a magyar fordítás egészen másként hangoznék ma, ha az átdolgozó az eredeti szöveget is megnézte volna, és okoskodott volna azon, miért áll a görögben *τὴν ψυχὴν*, miért nem áll előtte a magyarban kitett *καὶ*, miért nincs a magyarban lévő második mondatnak az eredetiben állitmánya, miért áll olyan szorosán párhuzamos ellentétes viszonyban a *ποιεῖσθαι* és a *τελειῶσαι*, a mit a *ὡς* tesz csak érthetővé? S mindezeket kellő alaposággal mérlegbe vetve, a mondatot csakis így dolgozhatta volna át:

De én még csak szóra se érdemesítem az én életemet, hanem teljesítem az én futásomat és azt a szolgálatot, melyet vettem az Úr Jézustól, hogy bizonyosságot tegyek az Isten kegyelmének evangéliomáról.

Honnét vette a fordítás az „örömmel“ szót, nem tudom, az eredetiben nyoma sincs.

*

Róma 1, 4. Kétségtelenül a legnehezebb helyeknek egyike. Az átdolgozott kiadásban ez a vers így hangzik:

A ki (Ikr.) megbizonyított hatalmasan Isten Fiának a szentség lelke szerint a halálból való feltámadás által.

Az eredeti pedig így hangzik:

. . . τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ Θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης ἔξ ἀναστάσεως νεκρῶν.

Ebben a mondatban a következő állítás a fő: Jézus Krisztus az Isten fia. Annak bizonyult a feltámadásból. A közönséges ember ugyanis a halottak közt marad. A ki ott nem marad, az nem közönséges ember. Pál apostol előtt, a mint tudjuk, a feltámadás ténye (I. Kor. 15) döntő volt nemcsak Jézus istenfiúsága, hanem a keresztyénség egész értéke és jelentősége dolgában is. Ha Jézus fel nem támadott, akkor nincs tárgya az igehirdetésnek, nincs alapja a Krisztusban való hitnek, nem történt megváltás, mindenki továbbra is bűneiben maradt, Jézus se volt istenfia. A halottak közül való feltámadásból bizonyult hát Jézus az Isten fiának.

Igen de Pál szerint a bűnnek természetes következménye, zsoldja, megszolgált bére a halál. A ki a halált legyőzi, aki a halottakból feltámad, az arról tesz bizonyosságot, hogy benne a szentség lelke él. Ezért Jézus feltámadása a szentség lelkének birtoka alapján történt. És pedig mint erőnyilvánulás. Jézuson nem ülhetett diadalt a halál, mert az csak a bűnösön diadalmaskodik. A szentség olyan erő, a mely még a halált is legyőzi. Ha Jézusban nem lett volna meg a szentség lelke, ő se támadott volna fel, nem is bizonyult volna akkor Isten fiának. Ez a bizonyulás pedig erőkifejtésben áll. Ép úgy, mint a hogy az Istenország se áll beszédben, hanem ἐν δυνάμει: erőkifejtésben. Magában az evangéliomban is ez a δύναμις nyilatkozik minden hívőnek üdvösségére. Az ἐν δυνάμει tehát nem a Luther-féle kräftiglich, a minek az „átdolgozott“ szöveg „hatalmasan“ szava akar a fordítása lenni, hanem ennél sokkal több, maga az a mód és elem, a melyben a szentség lelke nyilvánul.

Már most a 3. és a 4. verset párhuzamba állítva, a következőkkel tartozunk számolni:

Jézus Isten fia, ez a főtétele, a mely körül minden forog. Ez az istenfiú κατὰ σάρκα a történelem bizonyossága szerint éppen úgy lett: γενομένος, mint minden ember. Nevezetesen ő leszármazását tekintve σπέρμα Δαβίδ. Minden más embernél megáll itt a kombináció. Jézusnál azonban azt a főtétele, hogy ő Isten fia, be is kell bizonyítanunk. A feltámadás a

bizonyítás legfőbb érve, a szentség lelkének erő kifejtésben való nyilvánulása pedig alap nemcsak az istenfűságra, hanem a feltámadásra nézve is.

Mindezek mérlegelésével a 4. verset így kellene magyarra fordítani:

. . . . aki a halottak közül való feltámadásból Isten fiának bizonyult a szentség lelke szerint való erőben.

Igen, de ez így nehézkes egy kissé. Az *ἐν δυνάμει* más jelentését kell tehát értékesítenünk. Nevezetesen ezt: tényleg, valósággal. Így aztán ez lesz a mondat formája:

. . . aki a halottak közül való feltámadásból a szentség lelke szerint valósággal Isten fiának bizonyult.

*

Az I. Kor. 4, 1-5 fordítása szintén nem felel meg az eredeti szövegnek.

A fordítás így hangzik:

Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgáit és Isten titkainak sáfárait. A mi pedig egyébiránt a sáfárokban megkívántatik, az, hogy mindenik hívnek találtassék. Rám nézve pedig igen csekély dolog, hogy ti töletek ítéltessem meg, vagy emberi ítélelnaptól, sőt magam sem ítélem meg magamat. Mert semmit sem tudok magamra, de nem ebben vagyok megigazulva, a ki ugyanis engem megítél, az Úr az. Azért idő előtt semmit se ítéljetelek, míg el nem jő az Úr, a ki egyrészt világra hozza a sötétségnek titkait, másrészt megjeleníti a sziveknek tanácsait és akkor mindenkinek az Istentől leszen a dicsérete.

Az 1. versben kimondván az alapszemponyot, a 2. versben folytatja az apostol a kijelentést. A *ὡδε* következtetést és nem az ellentétet, se nem a kiemelést akarja bevezetni. Csakis így lehet hát a 2. verset kezdeni: Így hát végre is a sáfárokban azt kell keresni, hogy hűnek találtatnak-e? Azért hogy ez a mondat a görögben nem áll kérdő formában, mit se változtat az értelmén, ami nem más, mint a mit a magyar kérdező forma kifejez.

Az *ἐς ἐλαχιστόν εἶναι* egészen elerőtlenül ebben a formában: „Rám nézve pedig igen csekély dolog.“ Sokkal tömörebb, világosabb, határozottabb és az eredetinek megfelelőbb ez a kifejezés: Nekem különben ugyancsak mellékes! Vagy ha éppen magyaros köznapi formát akarunk: Különben bánom is én! Vagy közmondásszerűleg: Különben kisebb gondom is nagyobb annál, hogy akár ti, akár bármely emberfia ítéletet mondjon rólam! Sőt magam se ítélkezem magamról.

Ebben a formában aztán teljesen kidomborodik az apostol amaz alapgondolata, hogy emberi ítéletre mit se ad. Még ha ő maga is az az ember.

Az *ἀνθρώπινη ἡμέρα* nem a *κρίσις ἡμέρα* ellentéte, azért nem is fordítandó „emberi ítéletnap“-nak, hanem ép oly általánosító kifejezés, mint pl. a fehércseléd, a mit németül senki se ad vissza „Weismagd“ szóval. Így itt is az értelem tolmácsolására kell törekedni s „bármely emberfia“ kifejezéssel fordítani az *ἀνθρώπινη ἡμέρα*-t. Megengedem, hogy ez szabad fordítás, de a szentírásnál az értelem a fő. Itt pedig az értelem az, hogy az apostol senkit se tart, még önmagát se tartja jogosultnak arra, hogy ítélkezék a saját értéke felett.

Az *οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα, ἀλλ' ὄνκ'* stb. mondat nem más, mint az előző *ἀνακρίνω* értelmezése és kiegészítése, egyúttal azonban ellentétes is önmagában és semmiképp se fordítható ismét csak ezzel a szintelen mondattal: „Mert semmit sem tudok magamra, de nem ebben vagyok megigazulva“, hanem ezzel: „Mert habár semmivel sem vádol a lelkiismeretem, mégsem ebben van az igazolásom: mert a ki engem ítél, az Úr az!“

Itt meg kell jegyezmem, hogy a *δικαίω* igét nemcsak az üdvözüléssel azonos megigazulás értelmében szabad mindig használnunk, hanem az alapjelentését is megkövetelheti néha az értelem. Itt pedig nem üdvözítésről, hanem ítélkezés alapján való felmentésről, még pedig a lelkiismeret felmentéséről van szó.

Az 5-ik versben az egyrészt-másrészt használatát kifogásolom. Szerintem népiesebb és jobb is volna a *καὶ-καὶ* ilyen visszaadása: „a ki a sötétség titkait is megvilágítja, meg a szívek szándékait is föltárja s akkor az elismerés mindenkinek kijut az Úrtól.“

A *γνωίσει τὰ κρυπὰ τοῦ σκότους* nem azt jelenti, hogy világra hozza, mert arra egészen más szavainak vannak az UT-ban. A *γνωίσει* egyszerűen azt teszi, hogy megvilágít, világosságba helyez valamit az ember, a mi eddig árnyékban vagy sötétségben volt. Hasonlóképp nem „megjelenti“ a *φανερῶσει* sem, hanem feltárja. Igaz, hogy a *φανερῶσις* az Isten kijelentését is kifejezi, de itt más, idegen dolog felfedéséről, feltárásáról van szó s így a „megjelenti“ nem alkalmas a gondolat kifejezésére. A *τὰς βουλὰς*, ha Isten a birtokos, helyesen adható vissza a „tanács“ szóval, mert Istennek minden szándéka saját elhatározásának a gyümölcse. Az embernél azonban csak a „szándék“-nál maradjunk, mert nincs hatalma végre is hajtani azt, a mit tervez.

καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἐκάστῳ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. Ezt a mondatot az átdolgozók nem helyesen fordították. A fő

hangsúly e mondatban a *τότε* szón van. A második hangsúly a *ὁ ἔπαινος* szón nyugszik. A fordításban ellenben az *ἀπὸ τοῦ Θεοῦ* a leginkább hangsúlyos a mondatban. A hangsúly elhelyezése a magyarban a rendkívül érzékeny szórendben nyer kifejezést. És ha ezt érvényesítjük és az *ἔπαινος* szót nem dicsérettel, hanem elismeréssel fordítjuk, akkor ez a mondat így fog hangzani: „S akkor az elismerés mindenkinek kijut az Úrtól.“

Mindezek alapján a részlet így fog hangzani: Úgy tekintsen minket az ember, mint Krisztus szolgálait és Isten titkainak sáfárait. A sáfároknak pedig végre is azt kell keresni, hogy mindenik hünek találhatik-e? Nekem különben ugyancsak mellékes, hogy akár ti, akár bármely emberfia megítéljen. Sőt magam se ítélkezem magamról. Mert bár mivel se vádol a lelkiismeretem, mégsem ebben van az igazolásom: mert aki engem ítél, az Ur az! Így hát idő előtt ne ítéljetelek, míg majd el nem jön az Úr, a ki a sötétség titkait is megvilágítja, meg a szívek szándékait is föltárja s akkor az elismerés mindenkinek kijut az Úrtól.

*

Jakab 1, 17. fordítását illetőleg csak a Theol. Szaklap első évfolyamára utalok, a hol kifejtettem, hogy az összefüggés éppen úgy, mint a nyelvtudomány is nem ezt a formát igazolja: „Minden jó adomány és minden tökéletes ajándék fölülről való“, hanem ezt: „Csupa jó adomány és csupa tökéletes ajándék száll alá fölülről“.

*

De nézzük most a szenvedéstörténetet Máté előadásában, A 26₂-ben szükségtelen a *τὸ πάσχα*-t két szóval fordítani. Elég oda ez is: húsvét.

A *παράδοται* nem elárultatik, hanem kézbeadatik. Ugyanígy kell a szót fordítani a 21, 23, 24, 25, 46 versben is.

Az 5. vers *ἔλεγον* *δέ-je* az előző *ὁ λόγος* magyarázata, s nem ellentéte, a mint azt a fordítás mutatja.

A 6. versben nincsen *és*, hanem *pedig*.

A 7. versben csak *ἀλάστρον μίρον* áll, szelencéről szó sincs, de nem is lehet, mert azt a kenőcsöt nem szelencében, hanem alabastromból való vékony nyakú kannácskában szokták tartani.

Arra nincs szükség, hogy a sok *vala* megmaradjon. Se a *méne*-forma történeti mult. Sőt egyrészt azért vált szükségessé az átnézés, hogy a sok valát kiküszöböljük. Az *ἀνακειμένον* egyetlen szót az átdolgozó ezzel a sok szóval adja vissza: „a mint az asztalnál ül vala,“ holott helyesen így fejezhető ki: fektében, vagy ültében. Tudjuk, hogy az

eredeti szót és helyzetet a *fektében* fejezi ki, mert Jézus korában nem ültek, hanem félkönyökre dülve telepedtek le az asztalokhoz

A 10. vers *γρὸς* szavát nem szükséges „eszébe vette“ körülményes kifejezéssel fordítani, van arra egyszerű jó kifejezésünk is akárhány.

A 13. vers nem fedt egészen az eredeti szöveget. Ott nem általában az evangéliomról van szó, hanem *erről* az evangéliomról. A *τοῦτο* a fordításban nincs kitüntetve, míg viszont a *velem* szó nincs az eredeti szövegben.

A 17. vers *τῶν ἀψύμων* szava csak egész általánosságban mondja *kovásztalanok*, tehát nem szükséges a *kenyerek* szóval megtoldani. Hasolókép vagyunk a *τὸ πάσχα* szóval is. A *bárány* szó nincs a szövegben és a húsvéti vacsoránál tényleg nemcsak bárányt adtak az asztalra. Ugyanez áll a 19. versre is.

A 18. versben is elég a *bizonyoshoz* szó, az *ember* nincs az eredetiben, de nem is szükséges. Az *ezt* is fölösleges.

A 22. vers *σφόδρα* szava nem *felettből*, hanem *nagyon*. A *εἰς ἕκαστος* nem *mindnyájan*, hanem *egyenként*. A *μήνι ἐγὼ ἔμι* nagyon színtelen így: Én vagyok-e? Az eredeti erőteljességét ez a kitétel adja vissza: *Csak nem én vagyok, Uram?* Ugyanez áll a 25. versre is.

A 35. vers utolsó mondata nem ez: Hasonlóképen szólnak vala a többi tanítványok is. Az eredeti ezt mondja: *Minden tanítvány hasonlókép beszélt.*

A 38. vers e mondata: *περίκλιτος ἐστὶν ἡ ψυχὴ μου εἰς θανάτου* nem ezt jelenti: Felette igen szomorú az én lelkem mind halálig. Ebben a mondatban ugyanis nem az a főgondolat, hogy Jézus szomorúsága a halálig tart s akkor majd megszűnik, hanem hogy e pillanatban gyilkos, öldöklő szomorúság tartja fogva a lelkét. Magyarban tehát így kell e gondolatot visszaadni: *Halálos nagy szomorúság ül az én lelkemen.*

A 42. vers nehézkes magyarságát az eredetinek is sokkal jobban megfelelően a következő mondattal javíthatnánk ki: *Atyám, ha nem múlhatik el tőlem ez a pohár a nélkül, hogy kiigyam, legyen meg a te akaratom!*

A 43. vers *ἐλθὼν* szavát nem szükséges, nem is helyes ezzel a kifejezéssel fordítani: *És mikor visszatér vala.*

Az 50. vers *ἐξάρησαν* szavát helyesen *megragadták* szóval adhatjuk vissza.

Az 51. versben „egyik azok közül, a kik Jézussal valának“ nagyon is hosszadalmas körülírás e helyett: *Jézus társainak egyike. τὸ ὠτίον = a fülét, és nem: egyik fülét.*

Az 52. versben nincsen: *kell.*

Az 53. versben *καὶ* nem fordítható *hogy* kötőszóval.

Az 55. vers ἐξήλαθε szavát nem fedi a *jöttetek* szó, hanem csakis a *kivonultatok*.

Az 56. versben nincs: καί.

Az 57. versben a οἱ nem amazok.

Az 58. és a 69. vers αὐλή szava vagy *pítvar*, vagy *udvar* legyen, de kétféleképp nem fordítható.

A 73. vers οἱ ἐσιώτες = *ácsorgók*, szemben a szolgálkkal, a kik bent voltak.

A 27. rész 1. versét így lehetne kezdeni: *Virradatkor*.

A 4. vers συ ὄψει kifejezését magyarosan így mondhatjuk: *A te dolgod!* vagy: *Felelj érte!* Ugyanez a kifejezés azonban a 24. versben már így fordítandó: *Ti felelték érte!*

Az 5. vers εἴψας nem *eldobván*, hanem *szétszórván*.

A 6. vers εἰς τὸν χορβαν nem *a templom kincsei közé*, mert a *χορβαν* nem kincs, hanem az ajándék, áldozat, a mit akár egyházi adó fejében, akár önként adtak a templomnak. Így hát helyesebb volna a magyar: *áldozat*, vagy *adomány* szót használni.

A 27. vers vége így fordítandó: *Rá uszitották az egész csapatot*.

A 37. versben nincs szó kárkoztatásról, hanem így hangzik a mondat: *És a feje fölé tették fölírva a bűnét*.

A 62. vers μετὰ τὴν παρασκευὴν nem pénteket jelent, hanem ezt: *az előkészület napja után*. Mert hiszen az előkészület napja nem esett mindig péntekre.

A 28. rész 1. versben a σαββάτων kétszer is megvan, s a magyarban kétféle értelemben veszik. Pedig mindkét esetben ugyanazt jelenti. A mondatnak így kell hangzania: *Szombat este pedig mikor a hét első napjára alkonyult stb*. Ugyanis nem szabad felednünk, hogy a zsidók napja nem reggel, hanem este kezdődött. Pénteken este a csillag feltüntekor már megkezdődött a szombat. Itt tehát arról van szó, hogy szombat este szürkületkor történt az az eset, a melyet szerzőnk a következőkben elbeszél.

A 19. vers εἰς τὸ ὄνομα-ja nem: *nevében*, hanem *nevébe*.

Márk evangéliomában a szenvedéstörténet a 14–15. részben van elbeszélve, melynek folyamán a következő kisebb-nagyobb tévedések vannak:

14, 1. Az első versben nem a *két nap mulva* szavak helyezendők a legelső helyre, hanem így kell a szórendet megállapítani, persze toldalékok nélkül: *A husvét és a kovásztalanok pedig két nap mulva következett be*. A folytatásának meg így kell hangzania: *S a főpapok és az írástudók azon okoskodtak, mikép ölhetnék meg őt csellet megragadva*. A sok vala itt is, később is merőben fölösleges.

2. v. helyesen így kellene állania: *Nehogy népzendülés támadjon*.

A 11. v. vége helyesen ez: *És kereste a kedvező alkalmat, hogyan adja kézbe?* vagy: *És kereste, hogy adhatná őt kézre kedvező pillanatban?*

A 12. versben a *kenyerek* és a *bárány* szavak nincsenek az eredetiben, de nem is szükségesek.

A 14. versben nem ez áll: *Hol van az a szállás?*, hanem ez: *Hol van az én szállásom?*

A 15. vers *ἀνάγειον* szava nem *vacsoráló terem*, hanem *emelet*, az *ἀπὸ τῆς γῆς* lévő épületrész. Tehát inkább felső szobának lehetne fordítani.

A 16. versben *ἔλθον* nem *jutának*, hanem, mert az *εἰς* is utána áll = *bementek*.

A 20. versben nincs meg ez a szó: *felelvén*.

A 22. versben a *γάγετε* nincs benne.

A 31. versben nem *λοῖτοι* áll, hanem *πάντες*.

A 34. versre ugyanaz áll, a mi Mt. 26, 33-ra.

A 35. versben *földre borulást* tehetünk.

A 40. versben nem *megnehezedtek vala*, hanem *nehézek voltak*.

A 41. vers *ἀπέχει* szava arra vonatkozik, hogy most már nincs többé szükség a tanítványok ébren maradására. A nehéz óra elmúlt, Jézus lelke megerősödött, a tanítványok most már kipihenhetik magukat. A fordítás *elég* szava ennek a gondolatnak kiéreztetésére kevés és halavány. A *τὸ λοιπὸν* szónak helyesebb fordításával segíthetünk itt az értelmén. Azt hiszem, így kell e mondatnak állania: *A többi időt aludjátok el és pihenjétek ki, elég volt*, vagy: *Most már alhattok és pihenhettek, — elég volt*.

A 44. vers *ἀσφαλῶς* szavát jobban kifejezi *bizvást*, mert előbb arról van szó, hogy jelt ad az elfogóknak Júdás, nehogy a sötétben eltévesszék Jézust és mást hurcoljanak el helyette.

A 64. versben *τὸ εὖν γαίνεται* értelme ez: *Mit gondoltok?*

A 15, 29-ben a *Hah* szó nem magyaros. Vagy legyen *ah*, vagy még helyesebben: *No!*

A 40. versben nem *kis* Jakabról, hanem *ifjabb* Jakabról van szó. A sok vala itt is nagyon zavaró.

A 42. vers egészen téves. Arról van szó, hogy mikor beesteledett, nem hagyhatták a testet a kereszten, mint máskor szokták, mivel most az előkészület napja következett, a mi egyenlő értékű a szombat estéjével, vagyis *ünnepestéje* volt. A fordításnak így kell hangzania: *S már beesteledvén, mivel előkészület volt vagyis ünnep estéje, eljött József* stb. Erről a Józsefről az eredeti szöveg nem azt mondja, hogy *tisztességes*, hanem *tisztes, tekintélyes tanácsbeli volt, aki maga is áhitozott Isten országára*.